پژوهنده (مجله پژوهشي دانشگاه علوم پزشكي شهيد بهشتي)
سال دوازدهم, شماره ۶ , پي در پي ۶۰ ، صفحات ۵۳۵ تا ۵۴۰
بهمن و اسفند ۱۳۸۶

تاريخ دريافت مقاله ۸۵/۱۰/۳
تاريخ پذيرش مقاله ۸۶/٤/۱۲

بررسي آگاهي، نگرش و عملكرد ماماها در پيشگيري از ايدز در بيمارستان هاي منتخب شهر اصفهان سال ۱۳۸۵

دكتر معصومه سيمبر[۱ *]، مرضيه شايان منش[۲]، فاطمه ناهيدي[۳]، دكتر اكبر زاده [۴]

چكيده

سابقه و هدف: *امروزه آلودگي به ويروس ايدز يكي از عوامل مهم ناخوشي و مرگ در دنياست . با توجه به قابل انتقال بودن ويروس از راه خون و برخي مايعات بدن، عاملين زايمان از جمله گروه هاي در معرض خطر مي باشند. لذا، رعايت اصول پيشگيري از ايدز از سوي اين افراد ضروري است و ميزان آگاهي و باور پرسنل مامايي از روش هاي پيشگيري از ايدز مي تواند در نحوه عملكرد صحيح آن ها تأثير گذار باشد. مطالعه حاضر نيز با هدف تعيين آگاهي ، نگرش و عملكرد ماماها در زمينه پيشگيري از ايدز در بيمارستان هاي منتخب شهر اصفهان سال ۱۳۸۵ به اجرا درآمده است.*

مواد و روش ها: *در اين مطالعه توصيفي، با استفاده از تكنيک سر شماري ۵۸ نفر از پرسنل مامايي شاغل در بيمارستان هاي دولتي شهر اصفهان شامل: بيمارستان دكتر علي شريعتي، اميرالمؤمنين، عسگريه، عيسي بن مريم و بهشتي شركت كردند. اطلاعات، با استفاده از چک ليست مشاهده عملكرد و پرسشنامه سه قسمتي حاوي مشخصات دموگرافيک، سؤالات آگاهي و سؤالات نگرش جمع آوري گرديد. داده هاي پژوهش با استفاده از نرم افزار SPSS و آزمون هاي آماري (آناليز واريانس يک طرفه، تي تست مستقل و دقيق فيشر و ضريب همبستگي پيرسون و اسپيرمن) مورد تجزيه و تحليل قرار گرفت.*

يافته ها: *در اين پژوهش ميانگين سني واحدهاي پژوهش ۷/۸٤±۳۵/۳٦ بود و اغلب آن ها در زمينه اصول پيشگيري آموزش ديده بودند و تجربه فرو رفتن سوزن در دست را ذكر مي كردند. اكثراً از آگاهي خوب (۹٦/٦%)، نگرش مثبت (۹۳/۱%) و عملكرد متوسطي (۷۰/۷%) در ارتباط با اصول پيشگيري از ايدز برخوردار بودند (تنها ۲۹/۳% داراي عملكرد خوب بودند). تفاوت معني داري در نمره عملكرد افراد در وضعيت استخدامي مختلف وجود داشت ($P<۰/۰۵$). از طرفي ارتباط منفي ضعيف و معني داري نيز بين نمره عملكرد افراد با مدت سابقه كار باليني آن ها مشاهده شد ($P<۰/۰۵$ ، $r=-۰/۳$).*

نتيجه گيري: *با توجه به اهميت اصول پيشگيري از ايدز جهت محافظت پرسنل مامايي و با عنايت به عملكرد مطلوب تعداد محدودي از پرسنل، بايستي عوامل مؤثر ديگر بر عملكرد مطلوب اين افراد نيز مورد بررسي قرار گيرد.*

واژگان كليدي: *ايدز ، پيشگيري ، آگاهي ، نگرش*

مقدمه

عفونت ايدز يک پانديمي جهاني است كه موارد ابتلاي آن از تمام كشورها گزارش شده و امروزه به عنوان يكي از بيماري هاي غير قابل درمان در محدوده بيماري هاي واگير به شمار مي آيد (۱). در اين ميان عاملين زايمان با توجه به ساختار كاري خاص خود دائماً با خون و ترشحات بدن افرادي در تماس مي باشند كه از آلودگي آن بي خبرند (۲). بر اساس تخمين برآورد شده از تعداد مواجهه با خون و مايعات خوني در پرستار ماماها، مشخص شد كه ٦۵% از آن ها

۱ * . نويسنده مسؤول : استاديار، گروه مامايي ، دانشكده پرستاری و مامايي، دانشگاه علوم پزشكي شهيد بهشتي. پست الكترونيک: **msimbar@yahoo.com**
۲ . كارشناسي ارشد مامايي
۳ . عضو هيأت علمي ، دانشكده پرستاري و مامايي ، دانشگاه علوم پزشكي شهيد بهشتي
٤ . عضو هيأت علمي ، دانشكده پرستاري و مامايي ، دانشگاه علوم پزشكي شهيد بهشتي

[Downloaded from pajoohande.sbmu.ac.ir on 2026-11-13]

حداقل يک بار و ۲۵% از آن ها ۵ بار يا بيش تر مواجهه با خون يا مايع آمنيوتيک را در ٦ ماه گذشته تجربه کرده اند (۳). از اين رو به کارگيري اصول کنترل عفونت و رعايت نکات ايمني در برابر عفونت هاي منتقله از راه خون من جمله ايدز مي بايست قسمت اصلي کار روزمره عاملين زايمان را جهت پيشگيري از اين عفونت ها تشکيل دهد (۲)، وليکن بر اساس نتايج به دست آمده از پژوهش هاي انجام شده، بنا به دلايل گوناگون از جمله عدم آگاهي و نگرش نامناسب، رعايت اصول پيشگيري درحد ايده آل انجام نمي گيرد (٤).

در اصل بسياري از مشکلات بشر ناشي از ناآگاهي هاي وي است و اين پيش فرض در کليه جنبه هاي زندگي به خصوص در مسايل بهداشتي- درماني تا حد زيادي صادق است (۵). روانشناسان اجتماعي نيز معتقدند که رفتار نتيجه تصميم و تصميم مبتني بر آگاهي و گرايش مي باشد، به عبارت ديگر اين امر پذيرفته شده که فرد نخست مي شناسد يا اطلاعاتي را پيرامون موضوعاتي جمع کرده و سپس به وسيله جريان تفکر و احساس، گرايشي را شکل مي دهد که ممکن است به عمل يا رفتار مورد علاقه تبديل گردد (٦). در واقع آگاهي يا دانش از طريق تأثير در عقايد، علايق و اعمال فرد قدرت تصميم گيري را در وي افزايش داده و او را در جهت کنترل رفتار خود ياري مي کند (۷). بنابراين اصل اندازه‌گيري نگرش ها ، باورها و آگاهي مي تواند به درک مراحل و رفتاري که به تغيير عادات بهداشتي در يک جمعيت منجر مي شود، کمک کند (۵). اين پژوهش نيز با هدف تعيين آگاهي، نگرش و عملکرد ماماها در پيشگيري از ايدز در بيمارستان هاي منتخب شهر اصفهان انجام گرفت.

مواد و روش ها

اين مطالعه از نوع توصيفي همبستگي بوده و با استفاده از تکنيک سرشماري همه ي پرسنل شاغل (۵۸ نفر) در بيمارستان هاي دولتي شهر اصفهان شامل بيمارستان دکتر علي شريعتي، اميرالمؤمنين، عسگريه، عيسي بن مريم و بهشتي در مطالعه شرکت کردند. ابزار گردآوري اطلاعات در اين مطالعه شامل برگه مشاهده و پرسشنامه بود. برگه مشاهده حاوي ۱۹ مورد احتياط هاي استاندارد قابل اجرا توسط پرسنل مامايي بود که بر اساس اهميت موارد مشاهده شده ضرايبي از ۳-۱ به آن ها تعلق گرفت و در مقابل هر مورد گزينه انجام داد، انجام نداد و موردي ندارد در نظر گرفته شد. پرسشنامه نيز حاوي سؤالات دموگرافيک (۷ سؤال)، آگاهي (۱۳ سؤال) و نگرش (۲۰ سؤال) در زمينه روش هاي پيشگيري از ايدز بود. جهت اعتبار ابزارهاي مورد نظر از روش اعتبار محتوا و جهت پايايي از روش سنجش بين مشاهده گران و روش آزمون مجدد استفاده شد که با به دست آمدن ضرايب پيرسون بيش از ۰/۸ پايايي ابزار هاي مورد نظر تأييد گرديد.

سپس با جلب رضايت از نمونه هاي مورد پژوهش جهت مشاهده رفتارهاي آنان، آگاه نمودن آن ها از اهداف پژوهش و تأکيد بر محرمانه بودن اطلاعات مربوط به آن ها و اين که يافته هاي اين پژوهش در ارزشيابي کاري آن ها تأثيري ندارد، چک ليست مشاهده توسط پژوهشگر و يکي از همکاران کارشناس مامايي طي سه شيفت کاري تکميل گرديد. در اين مشاهده به هر پاسخ انجام داد يک امتياز تعلق گرفت و به پاسخ انجام نداد امتيازي تعلق نگرفت و در موارد پاسخ موردي ندارد گزينه مورد نظر حذف گرديد.

پس از مشاهده تمام واحدهاي پژوهش يک بيمارستان، پژوهشگر اقدام به توزيع پرسشنامه ها بين پرسنل مامايي نمود و پس از اخذ پاسخ به جمع آوري آن ها پرداخت. سپس بر اساس تعداد موارد مشاهده شده، امتياز هر نمونه تحت مطالعه جمع بندي و به درصد تبديل شد که بر اساس ميزان امتياز کسب شده عملکرد افراد رتبه بندي شد. بر اين اساس، ازکل امتياز (۱۰۰%)، ۳۳-۰%

[Downloaded from pajoohande.sbmu.ac.ir on 2026-11-13]

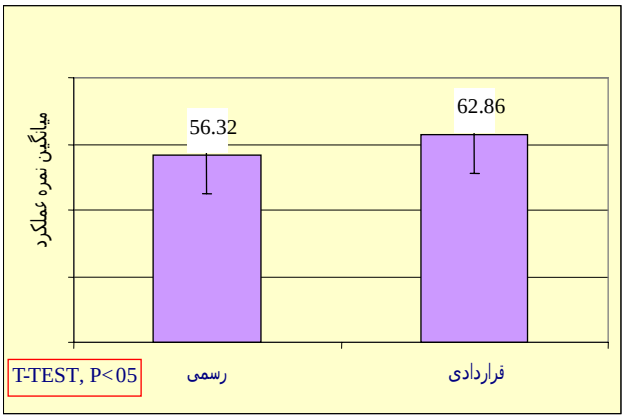
عملکرد ضعيف، ٦٦-٣٤% عملکرد متوسط و١٠٠-٦٧% عملکرد خوب در نظر گرفته شد. هم چنين نمرات به دست آمده از آگاهي و نگرش در زمينه روش هاي پيشگيري از ايدز نيز به درصد تبديل شد و مقادير٣٣-٠% آگاهي ضعيف، نگرش منفي،٦٦-٣٤% آگاهي متوسط، نگرش خنثي و ١٠٠-٦٧% آگاهي خوب، نگرش مثبت در نظر گرفته شد. در نهايت اطلاعات با استفاده از نرم افزار SPSS 10 و آزمون هاي آماري (آناليز واريانس يک طرفه، تي مستقل و دقيق فيشر) مورد تجزيه و تحليل قرار گرفت و P <٠/٠٥ نيز معني دار تلقي شد.

يافته ها

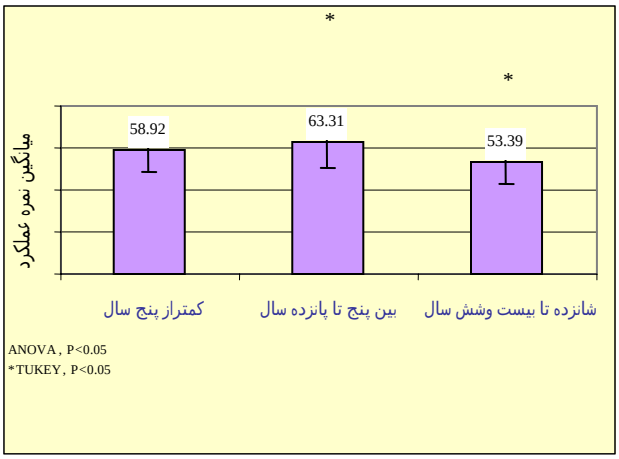
يافته های مطالعه نشان داد ميانگين سن واحدهاي پژوهش ٧/٨٤ ± ٣٥/٣٦ سال و اکثريت داراي مدرک کارشناسي و متأهل (٨١%) مي باشند. هم چنين اين افراد داراي ميانگين سابقه کار ٧/٩٧ ± ١٠/٩٢ سال، استخدام رسمي (٥٨/٦%) و داراي نوبت کاري چرخشي (٨٧/٩%) بوده اند. از لحاظ آموزش اصول پيشگيري، اکثريت واحدهاي پژوهش (٨٦/٢%) دوره هاي آموزشي را گذرانده بودند. هم چنين بيش تر آنان از آگاهي خوب (٩٦/٦%)، نگرش مثبت (٩٣/١%) و عملکرد متوسطي (٧٠/٧%) در ارتباط با اصول پيشگيري از ايدز برخوردار بوده و آگاهي ضعيف، نگرش منفي و عملکرد ضعيف در واحدهاي پژوهش مشاهده نشد (جدول ١). تنها بين عملکرد و سابقه ي کار باليني و وضعيت استخدامي ارتباط آماري معني داري وجود داشت (P<٠/٠٥) (نمودار ١و٢) و بين عملکرد و آگاهي و نگرش ارتباط آماري معني داري مشاهده نشد. هم چنين بر اساس ضريب همبستگي پيرسون، همبستگي معني داري بين عملکرد و متغيرهاي سن، نمره آگاهي و نگرش مشاهده نشد، ولي بين نمره عملکرد و سابقه کار باليني همبستگي مثبت ضعيف و معني دار بود (P<٠/٠٥، r= -٠/٣).

جدول ١- توزيع فراواني آگاهي، نگرش و عملکرد ماماها در زمينه پيشگيري از ايدز در بيمارستان هاي منتخب شهر اصفهان سال ١٣٨٥

نام متغير	سطوح متغير	تعداد(%)
آگاهي	متوسط	٢ (٣/٤)
	خوب	٥٦ (٩٦/٦)
نگرش	خنثي	٤ (٦/٩)
	مثبت	٥٤ (٩٣/١)
عملکرد	متوسط	٤١ (٧٠/٧)
	خوب	١٧ (٢٩/٣)

نمودار ١- ميانگين عملکرد ماماها بر حسب وضعيت استخدامی در بيمارستان های منتخب شهر اصفهان ١٣٨٥

نمودار ١- ميانگين عملکرد ماماها بر حسب سابقه کار باليني در بيمارستان های منتخب شهر اصفهان ١٣٨٥

[Downloaded from pajoohande.sbmu.ac.ir on 2026-11-13]

بحث

اين مطالعه نشان داد كه اكثريت ماماها از آموزش، آگاهي و نگرش خوبي در زمينه اصول پيشگيري برخوردارند كه نشـان گـر تأثيـر آمـوزش بـر آگـاهي و نگـرش افراد است. به طوري كه تحقيـقات نشان داده است افراد آموزش ديده، آگاهـي بهـتري از احـتياط هاي اسـتاندارد دارند (۳) و با فراهم كردن زمينه در جهت بالا بردن سطح آگاهي، مي توان امكان تغيير نگرش و ايجاد نگرش مناسب را ايجـاد كرد (۸). در مطالعه كرموده و همكاران (۹) اكثريت كاركنان بهداشتي از آگاهي خوبي برخوردار بودند و در مطالعه استين (۱۰) نيز اكثريت پرستاران نگرش مثبتي نسبت به روش هاي پيشگيري از ايدز داشتند، در حالي كه در مطالعه عدالت خراساني (۱۱) در شهر تهران اكثريت پرسنل مامايي از آگاهي متوسط و نگرش خنثي برخوردار بودندكه اين مهم می تواند به اين دليل باشد كه اكثريت ماماها در پژوهش عدالت خراساني از دوره هاي آموزشي استفاده نكرده بودند.

در مطالعه حاضر اكثر پرسنل از عملكرد متوسطي برخوردار بودند (تنها ۲۹/۳% عملكرد خوب داشتند)، در حالي كه انتظار مي رفت با توجه به آموزش، آگاهي و نگرش مطلوب اكثر پرسـنل، عملـكرد اكثـريت در حـد مطلوب باشد. تحقيـقات نشان داده است كه كمبود برخورداري و زير حد استاندارد بودن آموزش رسمي حين خدمت از عوامل عمده در كارآيي ضعيف كاركنان مي باشد و به وسيله آموزش صحيح و كامل مي توان سطح دانش و تخصص افراد را بالا برد تا بتوانند به نحو بهتري وظايف شغلي خويش را انجام دهد (۱۲). به علاوه در صورتي كه آگاهي خوب وجود داشته باشد آنگاه نگرش ها شكل گرفته و انتظار رفتار هاي مناسب را خواهيم داشت (۸). بنابراين مي توان تصور كرد كه عللي غير آموزش، آگاهي و نگرش وجود دارد كه مانع عملكرد مطلوب پرسنل شده است. در پژوهشي كه توسط لري پور (۱۳) بر روي پرسنل مامايي در شهر رفسنجان و در پژوهشي توسط باقري (۱٤) در شهر تهران بر روي پرستاران نيز نتايج مشابهي به دست آمد، به طوري كه اكثر واحدهاي پژوهش در اين دو مطالعه از عملكرد متوسط برخوردار بودند، در حالي كه در مطالعه لاراكي (۱۵) كاركنان بهداشتي از عملكرد ضعيفي برخوردار بودند و وی علت اين امر را عدم اطلاع كاركنان از آلودگي شغلي و احتياط هاي استاندارد دانست. علاوه بر اين، بر اساس نتايج اين پژوهش افرادي استخدام رسمي و دارای سابقه كار بيش تر، از عملكرد ضعيف تري برخوردار بودند. اسبرن (۱٦) نيز در پژوهش خود به نتايج مشابهي رسيد و علت عملكرد ضعيف افرادي كه به طور رسمي استخدام شده اند را سياست كنترل و بازخورد ضعيف مديران روي اين افراد در مقايسه با نيروي جديد كاري و سنتي عمل كردن آن ها به علت افزايش تجربه كاري مطرح كرد.

بر اساس اين مطالعه هيچ گونه ارتباط آماري معني داري بين آگاهي و نگرش با عملكرد وجود نداشت كه مي تواند دليـل آن مشـابه بودن نمونه هاي پژوهش باشد، چرا كه اكثريت از عملكرد متوسطي برخوردار هستند. در پژوهشي كه توسط رجينا (۱۷) و جي و همكاران (۱۸) انجام شد، نتايج مشابهي به دست آمد به طوري كه بين عملكرد پرستاران و كاركنان مامايي و آگاهي آنان از احتياط هاي استاندارد ارتباط معني داري وجود نداشت. اين در حالي است كه در مطالعه كرموده و همكاران (۹) ارتباط معني داري بين عملكرد كاركنان بهداشتي و ميزان آگاهي و نگرش آن ها از احـتياط هـاي اسـتاندارد وجـود داشت كه مي تواند به دليل تعداد بيش تر نمونه (۲٦٦نفر) درمطالعه كرموده باشد.

نتيجه گيري

بنابـراين با تـوجـه به اهمـيت احتياط هاي اسـتاندارد در محافظت كاركنان، بايستي تمهيداتي جهت نظارت مداوم و مستمر بر روی پرسنل از لحاظ اجراي احتياط ها فراهم شود و سعي شود همه از آموزش اصول پيشگيري بهره مند گردند. ضمن اينكه بررسي عوامل مؤثر ديگري بر عملكرد مي تواند زمينه پژوهش هاي آتي باشد.

[Downloaded from pajoohande.sbmu.ac.ir on 2026-11-13]

REFERENCES

۱. پارچه باف بيد گلي محمد. بيماري هاي ويروسي به انضمام ايدز. اصول طب داخلي هاريسون. چاپ اول، تهران. انتشارات پورسينا ،۱۳۸۰. صفحات۲۰٤و ۲۰۵.

۲. حسن پور شيرين. بررسي ميزان رعايت نكات ايمني در برابر عفونت هاي منتقله از راه خون توسط عاملين زايمان بيمارستانهاي آموزشي شهر تبريز. مجله دانشكده پرستاري و مامايي دانشگاه علوم پزشكي تبريز۱۳۸۱ . دوره ۷. شماره۲ : صفحه ٤۱-۳۷ .

3. Bennet G. Universal precautions: A survey of community nurses experience and practice. J Clin Nur 2004; 13(4): 413-21.

4. Pitte D. Improving adherence to hand hygiene practices: A multidisciplinary-approach. Emerg Infect Dis 2001; (7)2: 233-7.

۵. حلم سرشت پريوش، دل پيشه اسماعيل. بهداشت كار. چاپ دوم، تهران. انتشارات چهر،۱۳۸۰. صفحه ۱۹۷.

٦. حلم سرشت پريوش، دل پيشه اسماعيل. اموزش بهداشت و اولويت هاي بهداشتي جهت اموزش. چاپ اول، تهران. انتشارات چهر،۱۳۷٤. صفحه۳۳

۷. اسكندري فاطمه. "بررسي رفتار هاي خطرزا و ميزان آگاهي بيماران بستري در بخش هاي روانپزشكي بيمارستان هاي اموزشي شهر تهران در مورد بيماري ايدز". پايان نامه كارشناسي ارشد پرستاري، دانشكده پرستاري مامايي دانشگاه علوم پزشكي شهيد بهشتي ،۱۳۸۱.

۸. كريمي كامران. روانشناسي اجتماعي. چاپ نهم، تهران. نشر ارسباران،۱۳۸۰. صفحه۲۳٤.

9. kermode M, Damien J, Biangtung l. Compliance with universal/standard precautions among health care worker in rural north India. Am J Infect Control 2005; 33(1): 27-33.

10. Stein AD. A survey of doctors and nurses knowledge, attitudes and compliance with infection control guidelines in Birmingham teaching hospitals. Journal of Hospital Infection 2003; 54(1): 68-73.

۱۱. عدالت خراساني فاطمه. بررسي دانش، نگرش و عملكرد ماماها در مورد نحوه انتقال و پيشگيري از ايدز در مراكز بهداشتي – درماني- آموزشي بيمارستان هاي علوم پزشكي تهران. پايان نامه كارشناسي ارشد مامايي، دانشكده پرستاري مامايي دانشگاه علوم پزشكي شهيد بهشتي، ۱۳۷۳.

۱۲. خسروي نسب فاطمه. بررسي وجود عوامل موثر بر كارايي ،در پرستاران بيمارستان هاي دانشگاه علوم پزشكي شيراز. پايان نامه كارشناسي ارشد پرستاري، دانشكده پرستاري مامايي دانشگاه علوم پزشكي شهيد بهشتي، ۱۳۷۷.

۱۳. لري پور مرضيه. بررسي كيفيت رعايت احتياطهاي استاندارد پيشگيري از ايدز در ماما هاي شاغل بيمارستان هاي دولتي شهر رفسنجان. پايان نامه كار شناسي ارشد مامايي، دانشكده پرستاري مامايي دانشگاه علوم پزشكي اصفهان، ۱۳۸۲.

۱٤. باقري مژگان. بررسي نحوه رعايت اصول پيشگيري از بيماري هاي منتقله از راه خون و موانع احتمالي موجود در بخش هاي اورژانس بيمارستان هاي وابسته به دانشگاه علوم پزشكي و خدمات بهداشتي درماني شهيد بهشتي. پايان نامه كارشناسي ارشد پرستاري، دانشكده پرستاري مامايي دانشگاه علوم پزشكي شهيد بهشتي، ۱۳۸۳.

15. Laraqui D, Tripodi D, Rahhali A, Bichara M, Laraqui S, Curtes JP. Knowledge practice and behavior of health care worker confronted to AIDS and the occupational risk of HIV transmission in Morocco, Medicine et Maladies Infectiousness 2002; 32(6): 307-14.

[Downloaded from pajoohande.sbmu.ac.ir on 2026-11-13]

16. Osborne S. Influences on compliance with standard precautions among operating room nurses. Am J Infect Control 2003; 31(7): 415-23.

17. Regina CH, Alexander M, Chan E, Chan V. Nurse's knowledge of and compliance with universal precaution in an acute care hospital. Int J Nurs Stud 2002; 39(2): 157-63.

18. Ji G, Yin H, Chen Y. Prevalence of and risk factors for non – compliance with glove utilization and hand hygiene among obstetrics and gynecology workers in rural china. J Hosp Infect 2005; 59(3): 235-41.

[Downloaded from pajoohande.sbmu.ac.ir on 2026-11-13]